

Mikä on lokatiivin asema mordvalaiskielten sijajärjestelmässä?

Riku ERKKILÄ

Ludwig-Maximilians-Universität München – Helsingin yliopisto
riku.erkkila@helsinki.fi

1. Johdanto¹

Tämän artikkelin aiheena on eräissä mordvalaiskielten paikkaan viittaavissa sanoissa esiintyvä pääte, jolla ilmaistaan jonkin asian sijaintia, kuten esimerkissä 1, tai paikkaa, jossa jotain tapahtuu, kuten esimerkissä 2. Esimerkissä 1 *udal-o* 'takana [takaosa-LOC]' ilmaisee kertojan sijainnin, ja esimerkissä 2 *ingəl'-ä* 'edessä [etupuoli-LOC]' paikan, jossa verbin *prams* 'kaatua' kuvaama toiminta tapahtuu. Koska nämä merkitykset ovat tyypillisiä paikallissijasysteemin sijaintia ilmaisevalle jäsenelle (ks. Creissels 2009: 614–615), kutsun päätettä lokatiiviksi (myös Muravjova – Holodilova 2018 käyttää samaa termiä).

(1) E (Razmyšljaja o prožitom: povest' v rasskazax / Nujan Vidjaz)²

<i>Mon</i>	<i>gollandka</i>	<i>udal-o</i>	<i>laz-sto</i>	<i>t'eje-ž</i>	<i>koñik-se-ń (...)</i>
1SG	kamiina	takaosa-LOC	lauta-ELA	tehdä-PST.PTCP	sänky-INE-POSS.1SG
'Minä olen kamiinan takana laudasta tehdyssä sängyssäni (...)'					

¹ Kiitän arvioijia heidän arvokkaista kommentistaan, jotka auttoivat artikkelin viimeistelyssä.

² Kaikki esimerkit on poimittu kahdesta internetkorpuksesta, jotka ovat Erzya corpus (Arkhangelskiy 2018a; ersän esimerkit) ja Moksha corpus (Arkhangelskiy 2018b; mokšan esimerkit). Esimerkkien ensimmäisellä rivillä kerrotaan, kumpaa kieltä esimerkki on (E = ersä, M = mokša) sekä esimerkin alkuperäinen lähde korpuksen mukaan. Esimerkit on transkriboitu karkealla suomalais-ugrilaisella tarkekirjoituksella alkuperäisistä kyrillisistä esimerkeistä. Glossauksessa käytetyt lyhenteet on esitetty artikkelin lopussa.

(2) M (Mokšen' pravda 22.09.2011)

D'iana-ś pra-ś kut-t' ingəl'-ä pol'isadñik-t'i.
Diana-NOM.DEF kaatua-PST1.3SG talo-GEN.DEF etuosa-LOC etupuutarha-DAT.DEF
'Diana kaatui talon edessä etupuutarhaan.'

Esimerkeistä 1 ja 2 voidaan havaita, että lokatiivi esiintyy sellaisten sanojen kanssa, jotka on perinteisesti luokiteltu postpositioiksi. Tällaisilla sanoilla esiintyy kuitenkin tiettyjä nominien ominaisuuksia, joten kutsun niitä tyypologisen tutkimuksen mukaisesti suhdenomineiksi (relator noun; ks. esim. Grenoble 2014). Lokatiivin voidaan katsoa esiintyvän osana joidenkin suhdenominien taivutusparadigmaa, mutta näiden suhdenominien määrä on rajattu (ks. luku 2). Niissä asemissa, joissa lokatiivi esiintyy, sen morfosyntaktiset ominaisuudet vastaavat pääosin muita paikallissijoja. Lokatiivin ominaisuuksia käsitellään tarkemmin alla.

Lokatiivilla on sekä paikallissijan että kieliopillistuneen muodon ominaisuuksia, joten voidaan esittää kolme näkemystä sen asemasta mordvalaiskielten sijajärjestelmässä:

1. Lokatiivi ei ole itsenäinen pääte. Kaikki lokatiivimuodot ovat kieliopillistuneita kokonaisuuksia, joita ei voi jakaa pienempiin osiin.
2. Lokatiivi on sija. Lokatiivi on osa tiettyjen suhdenominien sijaparadigmaa, minkä lisäksi sillä on muille sijoille tyypillisiä morfosyntaktisia ja semanttisia ominaisuuksia.
3. Lokatiivi on taivutuspääte. Lokatiivi on produktiivinen, paikallissijoja vastaava taivutuspääte niissä asemissa, joissa se esiintyy, mutta rajatun produktiivisuutensa takia se ei ole täysivaltainen sija.

Tässä artikkelissa tarkastelen lokatiivin asemaa mordvalaiskielten sijajärjestelmässä, ja pohdin, mikä edellä esitetyistä näkemyksistä sopii parhaiten kuvaamaan lokatiivia. Artikkelin rakenne on seuraava: Luvussa 2 esittelen aiemman tutkimuksen näkemystä lokatiivin asemasta, luvussa 3 luon katsauksen aiemmassa tutkimuksessa esitettyihin lokatiivin morfologisiin ominaisuuksiin ja luvussa 4 teen yhteenvedon tutkimukseni tuloksista.

Tutkimukseni näkökulma on funktionaalis-typologinen. Keskityn siihen, miten lokatiivi kannattaa analysoida kielenkuvauksessa ottaen huomioon sen funktion. Käytän argumentaationi tukena maailman kielten tutkimuksen tuottamaa tietoa. Lokatiivin historian³ ja lokatiivin päätteiden saavien suhde-

³ Tiivis katsaus lokatiivin historiaan on Bartens (1970: 248–253).

nominien kieliopillistumisen tutkiminen ovat myös tärkeitä ja kiinnostavia kysymyksiä, mutta niiden tarkastelu jää pääosin tämän artikkelin rajauksen ulkopuolelle.

2. Aiemman tutkimuksen näkemys lokatiivista

Lokatiivia ei ole tutkittu aiemmin itsenäisesti, mutta sitä on käsitelty useissa kieliopinkuvauksissa sekä joissakin muissa tutkimuksissa osana postpositioiden kuvausta. Luvussa 1 esitetyistä näkemyksistä ensimmäinen, eli että lokatiivi ei ole itsenäinen pääte, vaikuttaa olleen aikojen saatossa suosituin.

Näkemyksen siitä, että lokatiivi ei ole itsenäinen pääte, on esittänyt esimerkiksi Koljadjonkov ja Zavodova (toim. 1962: 338–339), jotka toteavat, että postpositioista ei voi erottaa sijapäätteitä. Myös Muravjova ja Holodilova (2018: 220–221, 223–226) sanovat, että lokatiivia ei voi erottaa vartalosta. Heidän näkemyksensä perustuu lokatiivimuotojen morfologiseen käytäytymiseen, erityisesti diminutiivijohtimen esiintymiseen lokatiivin kanssa. Lisäksi uusimmassa mordvalaiskielten kuvauksessa Hamari ja Ajanki (2022: 407) kutsuvat lokatiivia muodoksi ilman suffiksia, mistä voidaan päätellä, että he eivät pidä lokatiivia päätteenä.

Näkemys, jonka mukaan lokatiivi on osa sijataivutusta, esiintyy paljon harvemmin. Tsygankin (toim. 1980: 379–381) sanoo, että postpositiomaisista sanoista voidaan erottaa sijapäätteet. Koska esimerkkien joukossa on myös lokatiivimuotoja, voidaan olettaa, että teos tukee ainakin jossain määrin näkemystä lokatiivista sijamuotona.

Luvussa 1 esitettyä kolmatta näkökulmaa lokatiivin asemaan mordvalaiskielten sijajärjestelmässä edustaa esimerkiksi Bartens (1999: 163). Hän vaikuttaa tukevan ajatusta lokatiivista jonkinlaisena taivutuspäätteenä, sillä hän esittää sen osana paradigmaa ja sanoo, että sen voi erottaa vartalosta.

Aiemmassa tutkimuksessa on myös esitetty luetteloja sanoista, joiden kanssa lokatiivi voi esiintyä. Bartensin (1970: 248–249) luettelossa on yhteensä 17 sanaa. Pääosa näistä sanoista on suhdenomineja ja leksikaalistuneita postpositioita tai adverbeja.⁴ Leksikaalistuneilla muodoilla ei esiinny min-käänlaista sijataivutusta, joten niissä lokatiivi ei voi esiintyä taivutusparadigman osana. Tämän takia en käsittele leksikaalistuneita muotoja. Bartensin luettelemat sanat on esitelty taulukossa 1.

⁴ Leksikaalistumista ja leksikaalisten muotojen kriteerejä mordvalaiskielissä on tarkastellut Erkkilä (2024).

E	M	Merkitys
<i>al-</i>	<i>al-</i>	'alapuoli'
<i>ikel'-</i>	<i>ingəl'-</i>	'etupuoli'
<i>jon-</i>	<i>šir'-</i>	'puoli'
<i>pel'-</i>	<i>päl'-</i>	'sivu'
<i>tombal'-</i>	<i>tombal'-</i>	'toinen puoli'
<i>tovol-</i>	<i>toval-</i>	'tuo' [DMST]
<i>udal-</i>	<i>ftal-</i>	'takaosa'
<i>vasol-</i>	<i>ičkəž-</i>	'kauka-'
<i>veñel-</i>	–	'ulkopuoli, piha'
<i>ver'-</i>	<i>ver'-</i>	'yläalue'

Taulukko 1.

Mordvalaiskielten sanat, joiden kanssa lokatiivi esiintyy
Bartensin (1970: 248–249) mukaan.⁵

Muravjova ja Holodilova (2018: 220–221) mainitsevat viisi sanaa, jotka heidän mokšan aineistossaan esiintyvät lokatiivissa. Nämä sanat ovat *al-* 'alapuoli', *ftal-* 'takaosa', *ingəl'-* 'etupuoli', *päl'-* 'sivu' ja *mel'ä* 'sitten, jälkeen', joka on kuitenkin tässä artikkelissa käytetyn määritelmän mukaan leksikaalistunut (ks. Erkkilä 2024: 185–187). Lisäksi samassa yhteydessä Muravjova ja Holodilova (2018: 221) mainitsevat sanat *es-* 'luo-' ja *šir'-* 'puoli'. Muoto *es-* vaikuttaa kuitenkin olevan mokšan analyttisessä sijaitaivutuksessa käytetty postpositiovirtalo *e-* (ks. Hamari – Ajanki 2022: 400–401), sillä Muravjova ja Holodilova (2018) analysoivat muodon systemaattisesti *esə* 'luona [luo.INE]' (ks. esim. mts. 226). Kyseinen muoto ei siis kuulu tämän artikkelin alaan. Aiemmassa tutkimuksessa esitettyjen sanalistausten perusteella voidaan todeta, että lokatiivi ei ole erityisen laajalevikkoinen taivutuksessa, mikä antaa tukea sen analysoimiselle joksikin muuksi kuin sijapääätteeksi.

Aiemman tutkimuksen perusteella vaikuttaa myös siltä, että lokatiivia ei ole syytä pitää johtimena, sillä tälle näkökulmalle ei esiinny tukea. Kaksi aiemmassa tutkimuksessa kattavimmin argumentoitua näkemystä lokatiivin asemasta mordvalaiskielten sijajärjestelmässä ovat siis se, että lokatiivi ei ole

⁵ Sanat on transkriboitu karkealla suomalais-ugrilaisella tarkekirjoituksella alkuperäisten vaihtelevien kirjoitusasujen sijaan. Lisäksi sanoihin on lisätty suomenkielinen merkitys. Sama pätee kaikkiin artikkelissa esitettyihin, eri lähteistä otettuihin esimerkkisanoihin.

itsenäinen pääte, ja se, että lokatiivi on jonkinlainen taivutus pääte. Suurimassa osassa esiteltyä aiempaa tutkimusta näkemyksiä ei juurikaan perustella, mutta ensimmäisen näkemyksen puolesta argumentoivat morfologisin kriteerein Muravjova ja Holodilova (2018), kun taas jälkimmäistä näkemystä puoltaa morfologisin kriteerein Bartens (1999).

3. Lokatiivin morfologisia ominaisuuksia

Kuten luvussa 2 totesin, lokatiivin aseman määrittämiseksi on esitetty erilaisia morfologisia kriteerejä. Tässä luvussa käyn läpi kolme kriteeriä, jotka on esitetty eksplisiittisesti. Nämä ovat possessiivisen taivutuksen ja diminutiivijohtimen esiintyminen lokatiivin kanssa (Muravjova – Holodilova 2018: 221–226) sekä lokatiivin asema suhdenominien taivutusparadigmassa (Bartens 1999: 163, Muravjova – Holodilova 2018: 220–221).

Ensimmäinen kriteeri, joka erottaa lokatiivin sisältävät suhdenominit postpositioista, joissa ei ole minkäänlaista päätettä, on possessiivisen taivutuksen mahdollisuus. Muravjova ja Holodilova (2018: 221–223) osoittavat, että sanat, joista voi erottaa sijapäätteen, voivat mokšassa saada possessiivisuffiksin. Tässä suhteessa lokatiivi toimii samoin kuin muut suhdenominit, joissa on sijapäätte. Esimerkit 3 ja 4 osoittavat, että sama ilmiö esiintyy ersäsäkin. Esimerkissä 3 suhdenomini *al-* 'alapuoli' on taivutettu prolatiivissa, joka kuuluu ersässä kaikkien nominien sijaparadigmaan (ks. alla) ja esimerkissä 4 samassa suhdenominissa on lokatiivin pääte. Kummankin päätteen perään voi liittää possessiivisuffiksin, kuten 3. persoonan possessiivisuffiksi esimerkeissä osoittaa.

(3) E (Razmyšljaja o prožitom: povest' v rasskazax / Nujan Vidjaz)

<i>Lang-so-nzo</i>	<i>raužo</i>	<i>koštum,</i>	<i>al-ga-nzo</i>	<i>panar.</i>
pinta-INE-POSS.3SG	musta	puku	alapuoli-PRL-POSS.3SG	paita

'Päällään [Okojnikin päällä] on musta puku, sen alla on musta paita.'

(4) E (Kedrovoj pešt' / P. S. Gluxov [sbornik Vaseň sjatk])

<i>Al-o-nzo</i>	<i>ul'he-ś</i>	<i>band'ite-ń</i>	<i>alaša.</i>
alapuoli-LOC-POSS.3SG	olla-PST1.3SG	bandiitti-GEN	hevonen

'Allansa [Kirën alla] oli bandiitin hevonen.'

Toisin kuin sijataivutetut suhdenominit, varsinaiset, sijapäätteettömät postpositiot eivät voi saada possessiivisuffiksia. Muravjova ja Holodilova (2018: 223) toteavat, että mokšassa tällaisia postpositioita on neljä: *vel'f* 'yli,

läpi', *peřf* 'ympäri, ympärillä; läpi, kautta', *pačk* 'läpi, lävitse' ja *turks* 'läpi, kautta'. Näihin postpositioihin voi liittää possessiivisuffiksin vain, jos niihin lisää myös prolatiivin päätte. Esimerkiksi *veřf-ka-nza* 'ylitsensä [yli-PRL-POSS.3SG]' on mahdollinen (ks. Muravjova – Holodilova 2018: 223). Esimerkistä 5 nähdään, että sama rajoitus esiintyy myös ersässä.

(5) E (Vanečka / Nujan Vidjaz)⁶

<i>Troks-ka-nzo</i> / <i>*trokso-nzo</i>	<i>targa-v-ś</i>	<i>krandazo-ń</i>	<i>ki.</i>
poikki-PRL-POSS.3SG	vetää-PASS-PST 1.3SG	rattaat-GEN	tie
'Sen [pellon] poikki kulkee [kirj. vetäytyy] kärrypolku.'			

Possessiivisen taivutuksen osalta lokatiivi vaikuttaa siis toimivan samoin kuin sijapäätteet ja toisin kuin postpositiot, joissa ei esiinny minkäänlaista päätettä. Tämä antaa tukea näkemykselle, jonka mukaan lokatiivimuotoisissa sanoissa on erillinen pääte. Toinen kriteeri, jonka Muravjova ja Holodilova (2018: 223–226) esittävät, on diminutiivijohtimen paikka sanassa suhteessa lokatiivin päätteeseen. Heidän mukaansa diminutiivin pääte on mokšassa marginaalisesti mahdollinen lokatiivin päätteiden jälkeen, esimerkiksi *ingəl'-ňä* 'vähän edessä [etuosa-LOC-DIM]' (Muravjova – Holodilova 2018: 224–225). Tämä järjestys poikkeaa mokšan tyypillisestä suffiksijärjestyksestä, jossa johdin tulee ennen sijaa (Muravjova – Holodilova 2018: 223–224). Näin ollen diminutiivijohtimen paikka antaa tukea näkemykselle, jonka mukaan lokatiivimuodot eivät sisällä erillistä lokatiivin päätettä.

Muravjova ja Holodilova (2018: 221) pitävät diminutiivijohtimen paikkaa tärkeämpänä morfologisena kriteerinä lokatiivin aseman määrittämisessä kuin possessiivisen taivutuksen mahdollisuutta. Tämän kriteerin korostaminen on kuitenkin hieman kyseenalaista, sillä kuten kirjoittajat itsekin toteavat (Muravjova – Holodilova 2018: 224), informantit eivät muodosta helposti lokatiivimuotojen diminutiiveja, vaan käyttävät mieluummin diminutiivin kanssa samojen suhdenominien inessiivimuotoja. Heidän esimerkkinsä ovat *al-ňä-sa* 'vähän alla [alapuoli-DIM-INE]', *ftal-ňä-sa* 'vähän takana [takaosa-DIM-INE]' ja *ingəl'-ňä-sa* 'vähän edessä [etupuoli-DIM-INE]' (Muravjova – Holodilova 2018: 224).

⁶ Muoto **trokso-nzo* [poikki-POSS.3SG] olisi säännönmukainen possessiivisen taivutuksen muoto sanasta *troks* 'kautta, läpi, poikki'. Analyysi siitä, että muoto on mahdoton, perustuu siihen, että korpuksesta (Arkhangelskiy 2018a) ei löydy yhtään esiintymää kyseisestä muodosta. Asian varmistamiseksi olisi konsultoitava informantteja, mihin tätä kirjoittaessa ei ollut mahdollisuutta.

Tarkastelemissani ersän ja mokšan korpuksissa (Arkhangelskiy 2018a, b) ei kuitenkaan esiinny sanoja E, M *al-* 'alapuoli, E *udal-*, M *ftal-* 'takaosa' tai E *ikel-*, M *ingəl-* 'etupuoli', joissa olisi diminutiivijohdin ja lokatiivin tai inessiivin tunnus. Tämä voi johtua siitä, että näistä suhdenomineista, tai suhdenomineista yleensä, ei voi muodostaa diminutiivijohdoksia kuin mokšan keskimurteissa, joihin Muravjova ja Holodilova (2018) perustuu (ks. Korjakov – Holodilova 2018: 9–10). Toinen mahdollisuus on se, että suhdenominien diminutiivimuodot ovat niin harvinaisia, että niitä ei ole osunut käyttämiini korpuksiin. Tämä on mahdollista, sillä korpuksat ovat varsin pieniä.⁷ Todennäköisintä on kuitenkin, että suhdenominien diminutiivimuodot ovat semanttisista syistä epäodotuksenmukaisia. Suhdenominien tarkoite on suhteellinen alue (ks. Carlson 2010, Grenoble 2014: 122–125). Suhteellinen alue ei tarkoitteena ole yhtä konkreettinen kuin substantiivien tarkoitteet, joihin diminutiivi tyypillisesti liittyy. Tämän epäodotuksenmukaisuuden takia diminutiivijohtimen paikka lokatiivin päätteeseen nähden ei mielestäni ole kovin vahva kriteeri lokatiivin aseman määrittämiseksi.

Kolmas kriteeri, jota tässä tarkastelen, on lokatiivin asema suhdenominien taivutusparadigmassa. Kuten luvussa 2 totesin, aiempi tutkimus on esittänyt 10 sanaa, jotka saavat lokatiivin päätte (Bartens 1970: 248–249). Näistä suhdenomineja on seitsemän: EM *al-* 'alapuoli', E *ikel-*, M *ingəl-* 'etupuoli', E *jon-*, M *šir-* 'puoli', E *pel-*, M *päl-* 'sivu', EM *tombal-* 'toinen puoli', E *udal-*, M *ftal-* 'takaosa' sekä E *ver-*, M *vär-* 'yläalue'. Näissä sanoissa esiintyy erosijana partitiivi⁸, tulosijana latiivi ja väyläsijana prolatiivi.

Tarkastelen tässä artikkelissa nimenomaan paikkaa ilmaisevia muotoja, sillä lokatiivin päätte kuuluu tähän taivutusparadigman osaan. Muravjovan ja Holodilovan (2018: 220) mukaan mokšassa ainakin suhdenomineilla *ftal-* 'takaosa' ja *ingəl-* 'etupuoli' esiintyy kuitenkin täydellinen taivutusparadigma.

Lokatiivin saavien sanojen paikallismuotoja voidaan verrata paikallissijaparadigmoihin, jotka esiintyvät substantiiveilla sekä joillakin suhdenomineilla. Esimerkki tällaisesta suhdenominista on E *lango*, M *langa* 'pinta, yläpuoli'. Näissä paradigmoissa ei esiinny lokatiivia tai partitiivia, vaan sijaintia ilmaisee inessiivi ja lähde elatiivi. Lisäksi kohdetta ilmaisevia sijoja on kaksi, illatiivi ja latiivi.

Lokatiivin asema niiden suhdenominien paradigmassa, jotka saavat lokatiivin päätte, on täsmälleen sama, kuin inessiivillä substantiivien ja inessiiv-

⁷ Ersän korpuksessa on noin 2,3 miljoonaa sanaa (Arkhangelskiy 2018a) ja mokšan korpuksessa noin 1,74 miljoonaa sanaa (Arkhangelskiy 2018b).

⁸ Partitiivia on aiemmin kutsuttu ablatiiviksi (ks. Hamari – Ajanki 2022: 399, alav. 5).

vissä taipuvien suhdenominien paradigmoissa. Kumpikin toimii paradigmasa muotona, joka ilmaisee sijaintia. Perinteisen näkemyksen mukaan sijaparadigman muodostavat ne sijamuodot, joissa jokin sana voi esiintyä (ks. Blake 2001 [1994]: 2). Lisäksi jokainen paradigman solu assosioituu tiettyihin piirteisiin (feature; ks. Blake 2001 [1994]: 34–46, Blevins 2009: 202–203). Paikallissijoissa nämä piirteet ovat ensisijaisesti toiminnan reitin osat, eli toiminnan alkupiste (lähde), toiminnan loppupiste (kohde) ja toiminnan keski-kohta (väylä) sekä niin sanottu nollaulotteinen reitti, toisin sanoen sijainti (ks. Zlatev 2007: 331–332, Creissels 2009: 614).

Tämän artikkelin kannalta oleellista on se, että lokatiivilla on oma paikkansa paradigmassa eikä sitä voi korvata muilla sijamuodoilla. Muravjova ja Holodilova (2018: 220–221) mainitsevat, että mokšassa muodot *al-sa* 'alla [alpuoli-INE]', *ftal-sa* 'takana [takaosa-INE]' ja *ingəl-sa* edessä [etupuoli-INE]' ovat mahdollisia, mutta käyttämissäni korpuksissa tällaisia muotoja ei esiinny mokšassa eikä ersässä. Tämä puute saattaa johtua inessiivin hyväksyttävyyden murteellisuudesta tai korpusten pienuudesta, kuten diminutiivimuotojen puutekin (ks. edellä). Lokatiivi ja inessiivi ovat siis ainakin mordvalaiskielten kirjakielissä täydennysjakaumassa, mistä voisi vetää sen johtopäätöksen, että ne ovat allomorfeja. Jätän tämän vaihtoehdon tarkemman pohtimisen kuitenkin tulevan tutkimuksen tehtäväksi.

Morfologisten ominaisuuksien perusteella lokatiivi lienee paras analysoida taivutuspäätteeksi. Erityisesti tätä puoltaa lokatiivin asema osana tiettyjen sanojen paikanilmausten paradigmaa. Myös se, että possessiivisessa taivutuksessa lokatiivi käyttäytyy kuin sijapäätteeksi tukee tätä analyysia. Varsinainen sija lokatiivi ei kuitenkaan voi olla, sillä sen esiintyminen on rajattu varsin pieneen määrään vartaloita.

4. Lokatiivin asema mordvalaiskielten sijajärjestelmässä

Olen tässä artikkelissa tähän asti pohtinut lokatiivin asemaa mordvalaiskielten sijajärjestelmässä muodon funktion näkökulmasta. Tämä funktio-naalis-typologinen näkökulma koskee nimenomaan kielen kuvauksen tasoa, eli sitä, miten lokatiivia tulisi käsitellä esimerkiksi mordvalaiskielten kieli-opeissa. Toinen näkökulma on kielenkäyttäjän, joka näkyy esimerkiksi siinä, että mokšan lokatiivimuotojen sanotaan olevan jakamattomia (Muravjova – Holodilova 2018: 221). Tämän artikkelin puitteissa ei valitettavasti ole mahdollista käsitellä tätä näkökulmaa.

Kielen kuvauksen näkökulmasta lokatiivia voidaan pitää käytöltään rajattuna taivutuspäätteenä. Tämä johtuu siitä, että sillä esiintyy morfologisia ominaisuuksia, jotka ovat tyypillisiä sijapäätteille, tärkeimpänä se, että sillä

on oma paikka tiettyjen sanojen paikanilmausten paradigmassa. Varsinaisena paikallissijana lokatiivia ei kuitenkaan ole syytä pitää, siinä määrin rajattua sen esiintyminen ja käyttö (paikallis)sijoihin verrattuna on. Lokatiivia voisi luonnehtia lähinnä vajaakäyttöiseksi sijaksi tai muuksi paikkaa ilmaisevaksi taivutuspäätteeksi.

Glossauksessa käytetyt lyhenteet

1	1. persoona
3	3. persoona
DAT	datiivi
DEF	määräinen taivutus
DIM	diminutiivi
DMST	demonstratiivi
ELA	elatiivi
GEN	genetiivi
INE	inessiivi
LOC	lokatiivi
NOM	nominatiivi
PASS	passiivi
PL	monikko
POSS	possessiivinen taivutus
PRL	prolatiivi
PST	mennyt aika ei-finiittisissä verbimuodoissa
PST I	1. mennyt aika
SG	yksikkö

Lähteet

- ARKHANGELSKIY, TIMOFEY 2018a: Erzya corpus. <http://erzya.web-corpora.net/index.html>.
 ARKHANGELSKIY, TIMOFEY 2018b: Moksha corpus. <https://moksha.web-corpora.net/index.html>.
 BARTENS, RAIJA 1970: On the temporal forms in Mordvin. *Finnisch-Ugrische Forschungen* 38: 247–256.
 BARTENS, RAIJA 1999: Mordvalaiskielten rakenne ja kehitys. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
 BLAKE, BARRY J. 2001 [1994]: *Case*. Second edition. Cambridge University Press, Cambridge.
 BLEVINS, JAMES 2009: Case and declensional paradigms. In: Malchukov, Andrej – Spencer, Andrew (eds), *The Oxford handbook of case*. Oxford University Press, Oxford. 200–218.

- CARLSON, LAURA 2010: Parsing space around objects. In: Evans, Vyvyan – Chilton, Paul (eds), *Language, cognition and space. The state of the art and new directions*. Equinox, London. 115–137.
- CREISSELS, DENIS 2009: Spatial cases. In: Malchukov, Andrej – Spencer, Andrew (eds), *The Oxford handbook of case*. Oxford University Press, Oxford. 609–625.
- CYGANKIN, D. V. (toim.) [Цыганкин, Д. В. (ред.)] 1980: Грамматика мордовских языков. Фонетика, графика, орфография, морфология. МГУ, Саранск.
- ERKKILÄ, RIKU 2024: Huomioita semantiikan vaikutuksesta muodon leksikaalistumiseen. In: BJÖRKLÖF, SOFIA – JANTUNEN, SANTRA – JUNTILA, SANTERI – KUOKKALA, JUHA – LAITINEN, SAARNI – PASANEN, ANNIKA (toim.), *Itämeren kieliapajilta Volgan verkoille. Pühendusteos Riho Grünthalile 22. mail 2024. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki*. 184–205.
- GRENOBLE, LENORE A. 2014: Spatial semantics, case and relator nouns in Evenki. In: Suihkonen, Pirkko – Whaley, Lindsay J. (eds), *On diversity and complexity of languages spoken in Europe and North and Central Asia*. John Benjamins, Amsterdam. 109–132.
- HAMARI, ARJA – AJANKI, RIGINA 2022: Mordvin (Erzya and Moksha). In: Bakró-Nagy, Marianne – Laakso, Johanna – Skribnik, Elena (eds), *The Oxford guide to Uralic languages*. Oxford University Press, Oxford. 392–431.
- KOLJADJONKOV, M. N. – ZAVODOVA, R. A. (toim.) [Коляденков, М. Н. – Заводова, Р. А. (ред.)] 1962: Грамматика мордовских (мокшанского и эрзянского) языков. Часть 1. Фонетика и морфология. Мордовское книжное издательство, Саранск.
- KORJAKOV, JU. B. – HOLODILOVA, M. A. [Коряков, Ю. Б. – Холодилова, М. А.] 2018: Общие сведения о мокшанском языке и исследуемом говоре. In: Toldova et al. 2018: 6–17.
- KOZLOV, A. A. [Козлов, А. А.] 2018: Морфология глагола. In: Toldova et al. 2018: 342–395.
- MURAVJOVA, A. M. – HOLODILOVA, M. A. [Муравьёва, А. М. – Холодилова, М. А.] 2018: Послелogi и реляционные имена. In: Toldova et al. 2018: 212–248.
- TOLDOVA, S. JU. et al. [Толдова, С. Ю. – Холодилова, М. А. – Татевосов, С. Г. – Кашкин, Е. В. – Козлов, А. А. – Козлов, Л. С. – Кухто, А. В. – Привизенцева, М. Ю. – Стенин, И. А. (ред.)], 2018: *Элементы мокшанского языка в типологическом освещении*. Буки Веди, Москва.
- ZLATEV, JORDAN 2007: Spatial semantics. In: Geeraerts, Dirk – Cyuckens, Hubert (eds), *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. Oxford University Press, Oxford. 318–350.

**What is the position of the locative
in the case system of Mordvin languages?**

In the paper I discuss the status of the locative forms in the spatial case system of Mordvin languages, Erzya and Moksha. The locative is a form that has the ending *-o*, *-e* in Erzya and *-a* in Moksha and, which is used to express location with certain words, mostly relational nouns, for example, *al-o* 'under [underside-LOC]' (Erzya), *al-a* 'id.' (Moksha). Previous research has proposed three analyses of the form:

1. Locative forms are indivisible, i.e., there is, synchronically, no distinct locative ending.
2. Locative forms consist of a stem and a case ending (locative case), which is on par with other spatial cases in Mordvin languages.
3. Locative forms consist of a stem and a separate ending, but the ending is, strictly speaking, a case, and is not some other type of spatial marker.

I evaluate the previous analyses based on three criteria put forward by the previous research, namely the behavior of the locative with possessive inflection and the diminutive derivation, as well as the position of the locative ending in the inflectional paradigm of the words that take it. I also take into account the limited number of words with which the locative occurs.

With possessive inflection and from the point of view of paradigmatic relations, the locative is best seen as a separate ending. However, the restricted occurrence points towards the conclusion that it is not a case. Based on this analysis, the second option of analyzing the locative is clearly refuted, and the third option seems more plausible than the first from the typological and functional perspective of language description.

Keywords: *locative, place expressions, underused cases, paradigmatic relations, Mordvin (Erzya, Moksha)*

RIKU ERKKILÄ

